

MODSRIL

TIDSSKRIFT FOR MUSIKPOLITIK * KRITISKE MUSIKSTUDIER * KRITISK MUSIKPÆDAGOGIK

TEMA: MUSIK-SOCIALISME-AGITATION

MODSRIL

TIDSSKRIFT FOR MUSIKPOLITIK * KRITISKE MUSIKSTUDIER * KRITISK MUSIKPÆDAGOGIK

PubliMus

1979

NR. 7

MODSPIL

TIDSSKRIFT FOR MUSIKPOLITIK + KRITISKE MUSIKSTUDIER + KRITISK MUSIKPÆDAGOGIK

REDAKTION:

Lars Ole Bonde
Sven Fenger (ansv.h.)
Kim Helweg-Mikkelsen
Jens Henrik Koudal
Peter Busk Laursen
Lars Nielsen
Søren Schmidt
Karin Sivertsen
Trine Weitze

HENVENDELSER TIL REDAKTIONEN:

MODSPIL (ekspeditionen)
Forlaget Publimus
Dr. Margrethesvej 67
8200 Århus N
Tlf.: (06) 10 50 64
Postgiro: 1 25 68 15

eller

MODSPIL
Klerkegade 2
1308 København K
Tlf.: (01) 14 13 35
Kontortid: Ma. & To. 12-13

ANNONCER:

1/1 s.: 1000 kr. 1/2 s.: 500 kr. 1/4 s.: 250 kr.

ABONNEMENT på 1980, nr. 8-11: 90 kr. (støtteabonnement 125 kr.) Ældre numre haves stadig på lager

LØSSALGSPRISEN for de enkelte numre varierer. Dette nr. koster 35 kr.

ADRESSEÆNDRING meldes direkte til forlaget

SATS: Arkona, Århus

TRYKKESTED: Heksetryk, Århus

NÆSTE NUMMER udkommer ca. 15. april. Deadline for indlæg til dette nr. er 25. feb.

Redaktionen formidler gerne kontakt mellem læsere og artikelforfattere

FORSIDETEGNING: Per Drud Nielsen

ISSN 0105 – 9238

INDHOLDSFORTEGNELSE

Redaktionens indledning: Agitprop – en kulturpolitisk arv	4
Søren Schmidt: Skorpionen der blev væk	7
Trille: Danmarkssang	12

TEMA: MUSIK – SOCIALISME – AGITATION

Sven Fenger, Henrik Herskind og Christian Mondrup: Weimarrepublikken – et politisk lærestykke	14
Peder Kaj Pedersen: Musikteatret der blev væk	39
Sven Fenger og Jens Henrik Koudal: Om Brecht-sang i dag	58
Per Drud Nielsen: Wolf Biermann – en Eisler-lærling, man kan lære af	71
Frithiof Staunsholm: Indføring i Eislerlitteraturen	88

ANMELDELSER

Henning Nielsen: Agitation og propaganda. <i>Sven Fenger og Henrik Herskind: "Agitation og propaganda"</i>	93
Carl Christian Møller: "Musik og samfund" i utide. <i>Finn Gravesen (red.): "Musik og samfund"</i>	94
Jan Knus: Venstrefløjens sangbøger. <i>Musoc-sangbog, "De røde synger"</i>	96
Lars Ole Bonde, Ansa Lønstrup og Birgit Bergholt Nielson: Musikens Makt? <i>Johan Fornäs: "Musikrörelsen – en motoffentlighet?"</i>	99

DEBAT OG KOMMENTARER

Erik Svendsen: Travolta, Abba og venstrefløjen	104
--	-----

NYE BØGER	106
---------------------	-----

NYE PLADER	107
----------------------	-----

AKTIVITETSOVERSIGT	110
------------------------------	-----

Agitprop - en kulturpolitisk arv.

”Agitprop” betyder agitation og propagandaarbejde. Begrebet opstod omkring det arbejde, som udfoldede sig med teater- og musikgrupper omkring den russiske revolution i 1917 og senere i arbejdet omkring det tyske kommunistparti (KPD) indtil 1933. Arbejdet i Tyskland huskes bedst via Bertolt Brecht, men det rummede også en bred bevægelse af agitpropgrupper, som rejste landet tyndt (centralt organiseret af KPD). I slutningen af 20’erne bekæmpede det tyske socialdemokrati og KPD indædt hinanden - først sent rettede KPD sin fulde styrke mod fascisterne. Partimøder, skolingsarbejde, teaterforestillinger, korsang, arbejdersportsforeninger, aviser og tidsskrifter var centrale medier for denne agitpropkamp. Det var her partierne skulle vinde nye medlemmer, og det var her partierne skulle vise deres styrke over for andre. Radioen var endnu et eksklusivt medie udenfor de besiddelsesløse klassers rækkevidde. Den blev ligesom folkevognen det tredje riges ”gave” til folket efter 1933.

Brecht og med ham komponisterne Eisler, Weill og Dessau oplever i 70’ernes kriseramte Vesteuropa en renaissance. Alene i foråret 79 er der kommet 3 LP’er i Danmark og Sverige, som hver for sig prøver at forny traditionen (Jfr. artiklen ’Om Brecht-sang i dag’). Karen Lise Mynster leverer en fortolkning af (bl.a.) Brechts tekster og den originale musik, Göteborgs Brecht-ensemble rearrangerer den originale musik i 70’ernes rytmiske musikstil, og Sebastian leverer i den samme stil helt ny musik til de gamle tekster. De tre plader repræsenterer en aktualisering af Brecht, som hos publikum skaber interesse for, hvad han repræsenterer. Brecht ville imidlertid ikke bare skabe værker, der skulle leve ved deres kunstneriske egenverdi - men

eksperimenterede med kunstens funktion. I perioden efter 1928 og frem til nazisternes magtovertagelse lagde han f.eks. stor vægt på at arbejde inden for arbejderklassens institutioner gennem såkaldte ’lærestykker’, der skulle sammentømre og opdrage kommunisterne og vinde nye medlemmer til partiet. At udgive Brecht på plade kan derfor let blive en afpolitisering i modstrid med den ånd, som sangene og teaterstykkerne oprindeligt er skabt i - en afpolitisering som man også ser i den østtyske dyrkelse af Brechts værker som helligt nationalt kulturgods. Men specielt Sebastianpladen og Göteborgpladen bryder på det musikalske område med denne hellighed og åbner nye veje til Brecht og til klassekampen i 20’ernes og 30’ernes Tyskland.

De små musikteatergrupper er først vokset frem i 70’ernes Danmark. For grupper som Solvognen, Røde Mor, Jomfru Ane, Baggårdsteatret etc. er det ikke så meget en efterlevelse af Brechts teaterteorier, der tæller. Musikteatergruppernes forbilleder ligger mere i den tradition, det tyske agitproparbejde skabte:

De politiske mål for musikteaterarbejdet i 70’erne rettede sig i begyndelsen mod det såkaldte velfærdssamfunds undertrykkelse og menneskefjendskhed. Det socialdemokratiske 60’er-samfund var kritikkens hovedmål. Fra midten af 70’erne er opmærksomheden derimod i stigende grad vendt mod den højrebevægelse, der fulgte i kølvandet på den politiske krise. Solvognen forsøger f.eks. i stykket ”Købmandsliv” at vise, hvorfor småborgernes virkelige interesser ikke ligger på højrefløjen sammen med storkapitalen, men hos arbejderklassen. Denne udvikling repræsenterer en tankevækkende parallel til venstrefløjens (KPD’s) udvikling i Tyskland, hvor man i slutningen af 20’erne nærmest anså Socialdemokratiet for at være hovedfjenden, og først meget sent før 33 forsøgte at dæmme op for den højrebevægelse, der resulterede i den nazistiske stat efter 33.

Men dermed har vi ikke sagt, at historien gentager sig. Der er faktisk meget store forskelle:

På kulturområdet er det ikke længere en kamp møde mod møde, teater mod teater. Borgerskabet har via staten sikret sig et gigantisk informationsog underholdningsmonopol, som sikrer, at oplysninger bliver passende filtreret og "afbalanceret". Den kapitalistiske underholdningsindustri og den statsstyrede medieverden opfylder til fulde behovet for underholdning, for adspredelse og for flugt fra hverdagens trængsler.

Den alternative kultur har haft det vanskeligt under disse forhold. På den ene side har venstrefløjen forsøgt at hamle op med dette kulturapparat ved at etablere alternative kulturtilbud, der i underholdningsværdi og teknisk udstyr ikke har ladet den etablerede kultur noget efter. Tænk bare på Jomfru Anes og Solvognens store musikteater-projekter. På den anden side er der spiret nogle kulturelle aktiviteter frem, der efterhånden har vokset sig stærke.

De bevægelser, der går under samlebetegnelsen 'græsrodsbevægelsen', har i de senere år vist, hvordan man også kan arbejde med kultur idag:

Det med at lave teater, musik, lysbilledeshow, video, film, gøgl etc. er ikke nødvendigvis noget, som en professionel klike, den være sig venstreorienteret som borgerlig orienteret, har monopol på. Det viser praksis, idet der indenfor kvindebevægelsen, mandebevægelsen, boligbevægelsen, studenterbevægelsen, bevægelsen mod atomkraft, folkebevægelsen mod EF er arbejdet med disse ting på en på en gang spændende, frugtbar og engagerende måde. Kampen mod forringelse af reallønnen, mod statsnedskæringer og mod boligspekulation er garneret med lokalt agitproparbejde som aldrig før.

Indtil videre er dette arbejde foregået med få og primitive virkemidler, men perspektiverne for et videre og mere omfattende kommunikationsnet er åbenbare: De første decideret alternative aviser og tidsskrifter, der samtidig har

oplevet en folkelig opbakning, har vist sig og bevist deres levedygtighed. Her tænkes først og fremmest på månedsbladet "København", avisen "Fyn" og ugebladet "Århus Folkeblad".

Under forhold, hvor radiospredningen er fri, er perspektiverne endnu mere vidtrækkende. I Italien er der f.eks. oprettet små radio- og TV-stationer, som her virker som en decideret modvægt mod de store og etablerede underholdnings- og nyhedsfabrikker. Lokale partier og græsrodsbevægelser har her fået et vigtigt og brugbart talerør til rådighed.

Vi har med dette temanummer ønsket at belyse nogle progressive musikaktiviteter og at bidrage til en vurdering af deres betydning. Som det fremgår ovenfor, er det selvfølgelig ikke helt tilfældigt, at artiklerne er kommet til at handle om mellemkrigstiden og 70'erne. 'Weimarrrepublikken - et politisk lærestykke' beskriver og analyserer de socialistiske musikaktiviteter i Tyskland i mellemkrigstiden. Denne artikel følges op af en indføring i litteraturen omkring periodens centrale socialistiske komponist, Hanns Eisler. Artiklen 'Musikteatret der blev væk' trækker nogle lidet kendte danske musikdramatiske forsøg o. 1930 frem i lyset og giver bud på, hvorfor der aldrig udviklede sig en slagkraftig socialistisk musikteater og agitproptradition her i landet. Eisler-lærlingen Wolf Biermanns markante musikpolitiske profil analyseres og mulighederne for at overføre nogle af hans principper til Danmark diskuteres. Og så vurderes perspektiverne i nogle pladeudgivelser, der forsøger at forny Brecht-traditionen, i artiklen "Om Brecht-sang i dag". Også uden for temarubrikken kan man finde dens problematik belyst dels i nogle boganmeldelser dels i den omtale af Henning Christiansens meget omtalte TV-opera over Scherfigs 'Skorpionen' som følger umiddelbart efter denne indledning.

Alt dette peger ikke mod nogen entydig konklusion. Men vi kan i hvert fald slå fast, at socialistiske musikaktivi-

teter må ud alle steder og på alle niveauer: I bevægelserne, på arbejdspladserne, i kulturinstitutionerne, i privatlivet og i kampen om massemedierne. Vejen frem er - f.eks. gennem samarbejde mellem amatører og professionelle - at bryde disse skel ned, ligesom meget tyder på, at der ligger rige muligheder i sammensmeltningen af musikkens, teatrets og ordets virkemidler. De ovennævnte musik- og teatergrupper, og lokale amatørgrupper har startet arbejdet op, og det skal fortsætte og udvikles.

(Redaktionen udlover en flaske Gammel Dansk til det bedste, mest opfindsomme, mest folkelige, mest politisk engagerende og mest populære musikteaterstykke i året 1980.)

Redaktionen.

P.S. Abonnenter bedes benytte vedlagte girokort til at forny abonnementet.

